

The Effect of Informative Structure, Grammatical Role and Syntactic Structure on the Postposing in the Sorani Language

Leila Akbari¹, Seyedeh Sareh Sadeghi², and Ebrahim Badakhshan³

1. M.A. in Linguistics, Department of English Language and Linguistics, Faculty of Literature and Languages, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail: leilaakbari59@yahoo.com
2. Ph.D. in Linguistics, Department of English Language and Linguistics, Faculty of Literature and Languages, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail: s.sadeghi94@basu.ac.ir
3. Corresponding Author, Associate Professor, Department of English Language and Linguistics, Faculty of Literature and Languages, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail: ebadakhshan@uok.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history

Received: 01 Sep 2023

Received in revised form: 02 Jul 2024

Accepted: 06 Jul 2024

Published online: 22 Jun 2025

Keywords:

postponing,
markedness,
informative structure,
syntactic structure,
syntactic function.

ABSTRACT

The purpose of this corpus-oriented research is to investigate the effect of informative structure, grammatical function syntactic structure, verb type, grammatical weight and definiteness on the process of postposing in the spoken Sorani Kurdish language. Since the Kurdish language is an Iranian language like the Persian, it is a head-last language and verb ending sentences are considered unmarked but in the spoken language there is a greater tendency to produce marked sentences and postposing some constructions can be seen. In this research through relying on spoken corpus of Kurdish language taken from folklore collection (Ahmadi, 2020) and databased analysis, we have investigated the effective factors known by other researchers about the postposing process in the Kurdish language. This research shows that in Sorani spoken language, prepositional phrase constituent in indirect object and place adverb syntactic role with new informative structure move to after verb position and postposing occurs. In the case of predicate postposing, the type of copular verb is an effective factor. The direct object, subject, adverb of quantity and adverb of quality do not follow this principle except in limited cases that can be ignored. Grammatical weight and definiteness factors do not have effective role in postposing in this language.

Cite this article: Akbari, L., Sadeghi, S. S., & Badakhshan, E. (2025). The effect of informative structure, grammatical role and syntactic structure on the postposing in the Sorani language. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*, 13(2), 19-34. <http://doi.org/10.22126/jlw.2024.9554.1727> (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/jlw.2024.9554.1727>

Publisher: Razi University

Introduction

Every language has a special arrangement for the position of the constituents in the sentence. The important point is that the speaker unconsciously prefers an order of the constituents which makes it easier for the listener to process and understand the message. The speaker doesn't always follow the predetermined linear order, and as a result, this leads to the production of a marked sentence. In fact, in marked sentences, there is a shift in sentence constituents from their original positions. One of the positions that constituents choose to move is the position after the verb. This displacement is known as postposing. In postposing, the constituent moves from the unmarked position to the marked one without any effect on the sentence meaning.

The language under study in this article is Sorani Kurdish. As one of the Iranian languages, Kurdish like Persian is a verb-final language, and the verb-final sentences in this language are considered unmarked. However, in spoken Sorani Kurdish, there is a strong tendency to produce marked sentences and to postpose some constituents.

This analytical article uses a functional theoretical framework and a corpus-based approach to examine the spoken language of Sorani Kurdish in the Ravansar region. The data consists of folklore stories from the region that were recorded for this purpose. Given the frequency of postposing in the studied spoken language—and the lack of previous research in this area—it is important to investigate the factors influencing this process.

Many studies have been conducted in different languages about postposing and effective factors in this process. The most comprehensive research on colloquial Persian language has been carried out by Frommer (1981), Rasekh Mahand and Qhyasvand (2013), Izadi and Rasekh Mahand (2018). In English and Italian languages, studies have been conducted by Wasow (1991), Ward and Birner (2004). Yamashita and Chang (2001) have studied postposing in Japanese, and Haig (2022) has researched the Kurdish language.

Methods

The current study was conducted on the natural data from the Jafi dialect of the Sorani Kurdish language. These natural data are extracted from the collection of folk tales of the city of Ravansar. This data source is available in recorded and archived form. The speech corpus in this study consists of 3835 sentences extracted from 90 folklore stories. Applying a quantitative method of research and a statistical analysis, the sentences were classified into two groups—marked and unmarked—based on whether the verb occurred at the end of the sentence or not. In this classification, the number of marked sentences was 3,436, while the number of unmarked sentences was 399. Among the 3436 marked sentences, 2865 of postposed constituents were prepositional phrase and the number of noun phrase was 571. The number and kind of postposed constituent by syntactic role were as follow: Adverb of place 1670, indirect object 1195, predicate 350, subject, direct object, adverb of time, adverb of quality, adverb of quantity overall was 187.

Discussion and Conclusion

In this speech corpus, in terms of syntactic category, about 85%–90% of the postposed constituents are prepositional phrases, and in terms of grammatical role, they are primarily indirect objects and adverbs of place. The predicate ranks third, with a significant drop in frequency compared to the first two. The displacement percentage of direct object, subject, adverb of quality, adverb of quantity to the position after the verb compared to the previous three constructions is very small to the point that they can be considered accidental or exceptional. This research by investigating the effective factors in the postposing process such as grammatical weight, informative structure, familiarity, grammatical role, syntactic category and the type of relative verb, introduces informative structure, grammatical role and syntactic category as effective factors in postposing in this language and considers other factors ineffective.

In this language, prepositional phrases in two grammatical roles—indirect object and adverb of

place—account for the highest percentage of postposing. Since these constituents, in both syntactic roles, convey new information from an informative structure perspective, their movement to the post-verbal position helps listeners process and understand the message more easily. In predicative sentences with linking verbs that express movement, change, and transformation, the predicate is also postposed. In these cases, the postposing of the predicate similarly serves to facilitate comprehension. This research concludes that semantics is the primary factor in determining the post-verbal positioning of constituents.

Direct objects and subjects are not postposed, as they tend to express familiar or assumed (old) information. The results show that the preferred linear order of constituents in Kurdish language is influenced by informative structure, syntactic category, syntactic role of constituents and the type of linking verb. Based on the statistical frequency of marked versus unmarked sentences in this research, we can draw the final conclusion that in spoken Kurdish, speakers have a strong tendency to postpose constituents conveying new information to a position after the verb. This facilitates easier transmission of the message and allows the listener to process and understand it more efficiently.

Ethical Considerations

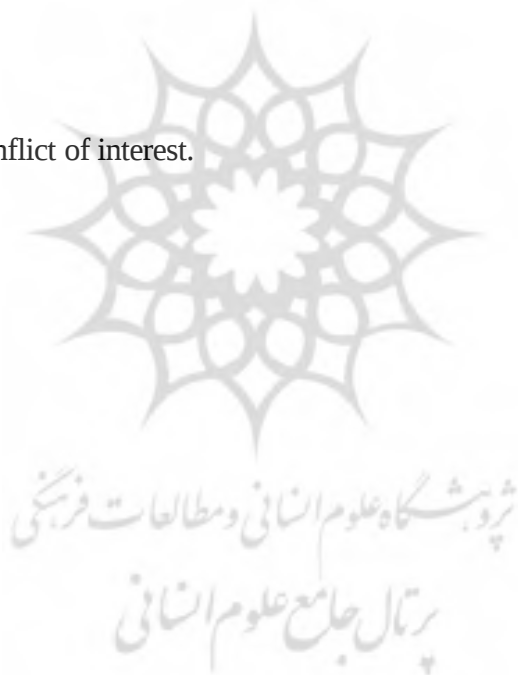
Not applicable

Funding

Not applicable

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تأثیر ساخت اطلاعی، نقش دستوری، ساخت نحوی بر پسایندسازی در زبان کردی سورانی

لیلا اکبری^۱ | سیده ساره صادقی^۲ | ابراهیم بدخشان^۳

۱. کارشناسی ارشد، گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده زبان و ادبیات، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. رایانامه: leilaakbari59@yahoo.com

۲. دکتری، گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده زبان و ادبیات، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. رایانامه: s.sadeghi94@basu.ac.ir

۳. نویسنده مسئول، دانشیار، گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده زبان و ادبیات، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. رایانامه: ebadakhshan@uok.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

هدفی که در این پژوهش پیکره‌محور دنبال می‌شود بررسی تأثیر ساخت اطلاعی، نقش دستوری، ساخت نحوی، نوع فعل، وزن دستوری و معرفگی بر فرایند پسایندسازی در زبان کردی گفتاری سورانی لهجه جافی است. از آنجاکه زبان کردی از خانواده زبان‌های ایرانی است، همانند زبان فارسی، زبانی فعل‌پایان است. جمله‌های فعل‌پایان در زبان کردی جمله‌های بی‌نشان به شمار می‌روند؛ اما در زبان گفتاری تمایل بیشتری به تولید جمله‌های نشان‌دار و پسایندسازی برخی از سازه‌ها مشاهده می‌شود. در این پژوهش باتکیه بر پیکره گفتاری زبان کردی برگرفته از مجموعه قصه‌های فولکلور (احمدی، ۱۳۹۹) و تحلیلی داده‌بنیاد، عامل‌های مؤثر و شناخته‌شده پژوهشگران دیگر بر فرایند پسایندسازی در زبان کردی را بررسی کردیم و نشان دادیم که در این زبان سازهایی با ساخت نحوی گروه حرف‌افزایی در نقش نحوی مفعول غیرمستقیم و قید مکان با ساخت اطلاعی نو در زبان گفتاری در جایگاه پس از فعل قرار می‌گیرند و پسایند می‌شوند. درباره سازه مسند نیز نوع فعل ربطی از عوامل مؤثر بر پسایندشدگی این سازه است. سازه‌های مفعول مستقیم، فاعل، قید مقدار و قید کیفیت به‌جز در مواردی محدود که می‌توان آن‌ها را نادیده گرفت، از این اصل پیروی نمی‌کنند. دو عامل وزن دستوری و معرفگی نیز نقشی مؤثر بر این فرایند در زبان کردی ندارند.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۶/۱۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۴/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۴/۱۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۴/۱

کلیدواژه‌ها:

پسایندسازی،

نشان‌دار،

ساخت اطلاعی،

ساخت نحوی،

نقش نحوی.

استناد: اکبری، لیلا؛ صادقی، سیده ساره؛ بدخشان، ابراهیم (۱۴۰۴). تأثیر ساخت اطلاعی، نقش دستوری، ساخت نحوی بر پسایندسازی در زبان کردی سورانی. *مطالعات زبان‌ها و*

گویش‌های غرب ایران، ۱۳ (۲)، ۱۹-۳۴. <http://doi.org/10.22126/jlw.2024.9554.1727>

ناشر: دانشگاه رازی

© نویسندگان
DOI: <http://doi.org/10.22126/jlw.2024.9554.1727>

پرتال جامع علوم انسانی

۱- مقدمه

زبان یکی از پرکاربردترین ابزارهای برقراری ارتباط در جوامع بشری است که به دو صورت نوشتاری و گفتاری از حالت انتزاعی و ذهنی به عینی و واقعی تبدیل می‌شود. اولین و اصلی‌ترین ساختار تشکیل‌دهنده هر زبانی برای انتقال پیام به مخاطب، جمله است. هر زبانی ترتیبی خاص برای جایگاه اجزای تشکیل‌دهنده جمله دارد. از آنجاکه زبان نوشتاری بیشتر کاربرد رسمی و اداری دارد و بیشتر مورد استفاده طبقه باسواد جامعه با توانایی نوشتن و خواندن قرار می‌گیرد، متن زبان نوشتاری از قاعده تعیین‌شده برای جایگاه و ترتیب اجزای جمله بیشتر پیروی می‌کند و قاعده‌مندتر است. حال آنکه زبان گفتاری را همه طبقات جامعه برای رفع نیازهای زندگی و امور روزمره استفاده می‌کنند. بنابراین، زبان گفتاری عامیانه‌تر، واقعی‌تر و برای پژوهش‌های زبان‌شناسی در دسترس‌تر است. در این شیوه گوینده آسان‌ترین روش را برای انتقال پیام برمی‌گزیند؛ یعنی گوینده به صورت ناخودآگاه ترتیبی را در سازه‌ها ترجیح می‌دهد که باعث می‌شود شنونده پیام گوینده را آسان‌تر پردازش و درک کند. به بیان دیگر، گوینده از ترتیب خطی تعیین‌شده اجزای کلمه پیروی نمی‌کند؛ در نتیجه، این امر به تولید جمله‌های نشان‌دار منجر می‌شود. در پژوهش حاضر تلاش شده است با بررسی داده‌های فراوان از زبان گفتاری، عامل‌های مؤثر بر تولید جمله‌های نشان‌دار مشخص شود.

در جمله‌های بی‌نشان فارسی با ترتیب «فاعل + مفعول + فعل» سازه‌ها آزادی نسبتاً زیادی برای جابه‌جایی بین بخش‌ها و جایگاه‌های مختلف جمله دارند که با جابه‌جایی سازه‌ها جمله‌ها از حالت بی‌نشان به نشان‌دار تغییر حالت می‌یابند. یکی از جایگاه‌هایی که سازه‌ها برای جابه‌جایی برمی‌گزینند، جایگاه پس از فعل است. این فرایند جابه‌جایی و پس‌اندشده‌گی^۱ نام دارد که به موجب آن سازه از جایگاه بی‌نشان به جایگاه نشان‌دار تغییر مکان می‌دهد بدون آنکه این تغییر محل تأثیری بر معنی جمله داشته باشد. پس‌اندسازی به منزله فرایند نحوی جداگانه در منابع مختلف در نظر گرفته شده است که بیشتر با عنوان‌هایی مانند جابه‌جایی یا حرکت گروه اسمی سنگین^۲ شرح داده می‌شود (رادفورد^۳، ۲۰۰۹: ۲۲۷).

ریشه زبان کردی به عنوان یکی از زبان‌های ایرانی به زبان‌های هندی-اروپایی برمی‌گردد؛ زبان کردی دارای لهجه‌ها و گویش‌های متفاوتی است. به دلیل هم‌ریشه‌بودن زبان کردی با زبان فارسی انتظار می‌رود از لحاظ ساخت نحوی، سازه‌های تشکیل‌دهنده جمله و فرایندهای نحوی میان این دو زبان، شباهت‌هایی وجود داشته باشد. زبان کردی براساس موقعیت جغرافیایی مختلف مشتمل بر گویش‌ها و لهجه‌های گوناگونی است. زبان مورد پژوهش در مقاله حاضر کردی سورانی، لهجه جافی است که گویشوران آن بیشتر در شهرستان روانسر و توابع آن در استان کرمانشاه سکونت دارند. این پژوهش پیکره‌محور با تمرکز بر زبان گفتاری منطقه روانسر که به صورت قصه‌های فولکلور^۴ آن منطقه ثبت و ضبط شده، انجام شده است. از آنجاکه از منظر کاربردشناختی و عامل‌های معنی‌شناسی، پس‌اندشده‌گی با انگیزه آسانی در پردازش پیام و درک شنونده انجام می‌شود، استفاده از منبع موثق زبان گفتاری ضروری است. باتوجه به فراوانی رخداد این فرایند در زبان گفتاری مورد بررسی و نبود هرگونه پژوهشی در این زمینه، بررسی و پژوهش درباره فرایند پس‌اندشده‌گی در زبان کردی ضرورت دارد. پژوهش پیش‌رو با استناد به نتایج تحقیق‌های انجام‌شده در زبان‌های دیگر مانند فارسی و انگلیسی و مقایسه با آن‌ها انجام شده است.

به این ترتیب، برای انجام پژوهش حاضر، ابتدا، پژوهش‌های پیشین مرور شده و تلاش شده است با استفاده از تجربه‌های دیگران پژوهشی مفید در زمینه پس‌اندشده‌گی نوشته شود. سپس در چارچوب نظری نقش‌گرای نظام‌بنیاد^۵، عوامل نقشی مانند ساخت نحوی، ساخت اطلاعی^۶، نقش دستوری^۷، معرفگی^۸ و وزن دستوری^۹ در فرایند پس‌اندسازی در زبان کردی سورانی لهجه جافی بررسی شده‌اند. در نهایت، نتایج کسب‌شده در بخش تحلیل داده و نتیجه‌گیری، میزان اهمیت این پژوهش در زبان کردی را نشان می‌دهد.

1. postposing
2. heavy N shift
3. A. Radford
4. folklore
5. structure-based functionalist
6. informative structure
7. grammatical role
8. definiteness
9. grammatical weight

۲- پیشینه پژوهش

پسایندشدگی را جابه‌جایی مکان عناصر داخل جمله به مکانی دیگر در همان جمله برای نشان‌دارشدن تعریف می‌کنند. پسایندشدگی همواره موضوعی مهم در زبان‌شناسی بوده است و پژوهش‌های متعددی در این حوزه انجام شده است. در ادامه به نمونه پژوهش‌های انجام‌شده در دیگر زبان‌ها و زبان فارسی پرداخته می‌شود.

پژوهشگران خارجی پژوهش‌های فراوانی درباره پسایندسازی و عوامل مؤثر بر آن انجام داده‌اند. جامع‌ترین پژوهش در زبان فارسی محاوره‌ای را فرامر^۱ (۱۹۸۱) انجام داده است. این پژوهشگر وزن دستوری را در پسایندسازی بی‌تأثیر می‌داند و دلایل کاربردشناختی را علت اصلی پسایندسازی در نظر می‌گیرد. حاصل این پژوهش، پیوستاری از سازه‌های پسایندشده در زبان فارسی است که در این پیوستار مقصد دارای بیشترین بسامد است و در پیکره موردنظر حدود ۸۰ درصد از کل سازه‌های پسایندشده را دربرمی‌گیرد. در ادامه، هاوکینز^۲ (۱۹۹۴) با رویکردی پردازش‌محور در چارچوب نظری نقش‌گرا و ازمنظر رده‌شناختی^۳ به بررسی کمی توالی کلمات پرداخته و نتیجه گرفته است که فاصله فعل به‌عنوان هسته سازه فعلی با هسته‌های سازه‌های وابسته آن در تعیین توالی دو مفعول نقش دارد و ترتیبی که این فاصله را حداقل کند به ترتیب‌های دیگر ترجیح داده خواهد شد. سپس واسو^۴ (۱۹۹۷) طی پژوهشی و در بررسی آماری درباره پسایندسازی سازه سنگین در زبان انگلیسی دو عامل مستقل یعنی طول نسبی سازه‌ها (کوتاه قبل از بلند)^۵ و ساختار اطلاعی (مفروض قبل از نو)^۶ را بر فرایند پسایندسازی مؤثر می‌داند. واسو براساس نظریه‌های شناختی و روان زبان‌شناسی^۷، دسترس‌بودن^۸ را عامل اصلی تعیین آرایش خطی می‌داند و معتقد است که در شرایط برابر در آرایش خطی، سازه‌ای زودتر قرار می‌گیرد که در دسترس است یا هزینه کمتری برای پردازش و تولید نیاز دارد؛ به‌طوری که این تمایل گاهی جهان‌شمول تلقی می‌شود.

یاماشیتا و چنگ^۹ (۲۰۰۱) نیز پژوهش‌هایی تجربی درباره فرایند پسایندسازی در زبان ژاپنی انجام داده‌اند. در این پژوهش رویکردمحور، پژوهشگران همانند هاوکینز (۱۹۹۴) و واسو (۱۹۹۷) در دسترس‌بودن را عامل اصلی در تعیین توالی ترجیحی کلمات می‌دانند با این تفاوت که به‌باور آن‌ها، عملکرد مؤلفه دسترسی در زبان‌های مختلف یکسان نیست؛ به‌طوری که در زبان ژاپنی برخلاف زبان انگلیسی بعد مفهومی از بعد صوری مؤثرتر است. درنهایت، آن‌ها به این نتیجه رسیدند که اگرچه سازه‌های طولانی نسبت به سازه‌های کوتاه‌تر به‌سختی در دسترس هستند، از لحاظ معنایی غنی‌ترند؛ پس از نظر مفهومی در دسترس‌تر هستند. همچنین برخی پژوهشگران مانند وارد^{۱۰} (۱۹۹۹) و وارد و برینر^{۱۱} (۲۰۰۴) با بررسی فرایند پسایندشدگی در زبان انگلیسی و ایتالیایی بر این باورند که در این دو زبان سازه‌های پسایندشده از دو نظر یعنی شنونده و گفتمان، اطلاعات جدیدی دارند یا حداقل در مقایسه با سازه‌هایی در جایگاه پیش از فعل دارای اطلاعات نسبتاً جدید هستند. کیم و سلز^{۱۲} (۲۰۰۷) نیز جابه‌جایی سازه‌ها در زبان انگلیسی را فرایندی می‌داند که باعث می‌شود سازه‌ای سنگین مثل «بند که»^{۱۳}، «بند پرسش‌واژه‌ای»^{۱۴} یا «بند مصدری»^{۱۵} در پایان جمله قرار بگیرد.

علاوه‌بر پژوهش‌های خارجی، در زبان فارسی راسخ مهند و قیاسوند (۱۳۹۲) با بررسی وزن دستوری، معرفگی، جاننداری^{۱۶} و ساخت اطلاعی به‌عنوان چهار عامل تأثیرگذار بر فرایند پسایندسازی به نقش مؤثر همه موارد به‌استثنای جاننداری باور دارند. از نظر آن‌ها، هرچه سازه معرفه‌تر و طولش بیشتر، احتمال پسایندشدگی آن سازه بیشتر خواهد بود. با استناد به نتیجه پژوهش وارد (۱۹۹۹) و وارد و برینر (۲۰۰۴)، شفیعی (۲۰۱۴) با شرح اجمالی فرایند پسایندشدگی و ساخت اطلاعی به مقایسه این دو موضوع در دو زبان انگلیسی و فارسی

1. P. R. Frommor

2. J. A. Howkins

3. typology

4. T. Wasow

5. short-before-long

6. the given-before-new principle

7. the cognitive and psycholinguistic theories

8. accessibility

9. H. Yamashita & F. Chang

10. G. Ward

11. B. Birner

12. J. B. Kim & P. Sells

13. that clause

14. wh-clause

15. Infinitive clause

16. animacy

پرداخته است. طبق این پژوهش، گروه‌های اسمی پسایندشده در زبان فارسی برخلاف زبان انگلیسی دارای اطلاعات قدیمی و کهنه هستند؛ درحالی‌که گروه حرف‌اضافه‌ای در زبان فارسی از لحاظ ساخت اطلاعی رفتاری مشابه سازه‌های پسایندشده در انگلیسی از خود نشان می‌دهد. آزموده و دیگران (۱۳۹۶)، علایی و دیگران (۱۳۹۶) و علیزاده و دیگران (۲۰۱۴) به جابه‌جایی و خروج گروه متمم‌نما یا بند موصولی از جایگاه متمم گروه اسمی به جایگاه انتهایی جمله پس از فعل پرداخته‌اند. در این پژوهش‌ها به دیگر سازه‌های مستقل جمله مانند گروه حرف‌اضافه‌ای یا گروه قیدی اشاره‌ای نشده است. این پژوهشگران جابه‌جایی سازه به انتهای جمله را با مفهومی برابر با آنچه در زبان انگلیسی "extraposition" بیان شده است، شرح می‌دهند. فقیری و سم‌ولیان^۱ (۲۰۱۴، ۲۰۲۰) نیز با استفاده از داده‌های پیکره‌ای و تجربی، توالی بی‌نشان مفعول مستقیم و غیرمستقیم را در زبان فارسی بررسی کرده‌اند. به عقیده آن‌ها، طول سازه‌ها بر تعیین توالی دو مفعول نقش مؤثری دارد و زبان فارسی از این نظر به زبان ژاپنی شباهت دارد. بنابراین، پژوهش یادشده معیاری مناسب برای تعیین جایگاه بی‌نشان مفعول مستقیم و رای مشخص‌بودن میزان معین‌بودن است که در قالب پیوستاری نشان داده شده است. جانبخشی و دیگران (۱۳۹۸) وضعیت اطلاعی، نقش دستوری و مقوله نحوی سازه‌ها را در زمینه پسایندسازی در پژوهشی پیکره‌محور بررسی کرده‌اند. براساس نتایج این پژوهش اکثر سازه‌های پسایندشده در جمله‌های ساده زبان فارسی به لحاظ کلامی استنباطی هستند. از نظر نقش دستوری نیز سازه‌های بیانگر فاعل بیش از دیگر نقش‌های دستوری پسایند می‌شوند؛ درنهایت، گروه حرف‌اضافه‌ای و گروه اسمی مقوله‌هایی هستند که بیش از دیگر مقوله‌ها پسایند شده‌اند.

ایزدی و راسخ مهند (۱۴۰۱) نیز با بررسی تأثیر وزن دستوری بر پسایندسازی در زبان فارسی و باتکیه بر این اصل که سازه‌های سنگین بیشتر از سازه‌های سبک پسایند می‌شوند به این نتیجه رسیده‌اند که در زبان فارسی چهار سازه مفعول غیرمستقیم، مسند، فاعل و قید مکان از این اصل پیروی می‌کنند و از این نظر، زبان فارسی سازه‌های سنگین را در جایگاه پس از فعل بعد از سازه‌های سبک قرار می‌دهد. همچنین حسینی معصوم و اسلامی (۱۴۰۲) فرایند پسایندسازی را آزمونی برای شناسایی سازه‌های نحوی در زبان فارسی در نظر گرفته‌اند و از طریق پسایندسازی، سازه‌های اصلی جمله مانند گروه حرف تعریف، گروه حرف‌اضافه‌ای، گروه صفتی، گروه قیدی و گروه متمم‌نما را شناسایی کرده‌اند. این پژوهشگران همانند نتیجه پژوهش جانبخشی و دیگران (۱۳۹۸)، بیشترین پسایندسازی را به گروه حرف‌اضافه‌ای اختصاص داده‌اند. تنها پژوهش انجام‌شده در زبان کردی نیز به ماتراس^۲ و دیگران (۲۰۲۲) مربوط می‌شود. آن‌ها توزیع منطقه‌ای سازه‌های پسایندشده در لهجه‌های مختلف زبان کردی را بررسی کرده‌اند. براساس یافته‌های این دو پژوهشگر به جز مفعول مستقیم که در موارد بسیار نادر دچار پسایندشدگی می‌شود، سازه‌هایی که از لحاظ معنایی بیانگر هدف و مقصد هستند در همه لهجه‌ها با جغرافیای مختلف پسایند می‌شوند؛ درمقابل، عبارت مکانی فاقد معنی ضمنی حرکت و جنبش در جایگاه قبل از فعل قرار می‌گیرد. آن‌ها معنی‌شناسی را بهترین عامل برای تعیین جایگاه سازه‌های پسایندشده می‌دانند.

۳- چارچوب نظری

پسایندسازی به عنوان مشخصه‌ای از زبان گفتاری، فرایندی است که سازه‌ها را از جایگاه بی‌نشان قبل از فعل به جایگاه نشان‌دار بعد از فعل انتقال می‌دهد (راسخ مهند و قیاسوند، ۱۳۹۲). در بیشتر منابع به این فرایند به‌منزله عملیات نحوی جداگانه توجه شده است که بیشتر نیز با عنوان‌هایی مانند «جابه‌جایی» یا «حرکت گروه اسمی سنگین» شرح داده می‌شوند (رادفورد، ۲۰۰۹).

همان‌گونه که در بخش پیشینه مطرح شد پژوهشگران متعددی تأثیر این عوامل نقشی بر فرایند پسایندسازی را بررسی و هر کدام تعابیر متفاوتی را عنوان کرده‌اند. سهیلی اصفهانی (۱۹۷۶) ترتیب نشان‌دار «فعل + فاعل + مفعول» را علاوه بر ترتیب بی‌نشان «فاعل + مفعول + فعل» مطرح می‌کند. وی معرفگی و دلایل پردازشی شنونده را علت جابه‌جایی سازه‌ها به جایگاه نشان‌دار پس از فعل می‌داند و معتقد است که با پسایندسازی سازه‌های معرفه مدت‌زمان تحلیل فعل کوتاه‌تر می‌شود. ازسوی دیگر، فرامر^۳ (۱۹۸۱) با بی‌تأثیر دانستن وزن دستوری بر فرایند پسایندسازی دلایل کاربردشناختی را علت اصلی معرفی می‌کند و به این نتیجه می‌رسد که زبان فارسی از لحاظ رده‌شناختی در حال تغییر رده از فعل‌پایانی^۴ به فعل‌میانی^۵ است. واسو (۱۹۹۷) بخشی از مهم‌ترین مطالعات را درباره نقش ساخت اطلاعی

1. P. Samvelian

2. Y. Matras

3. P. R. Frommer

4. verb-final

5. verb-intermediate

و تأثیر آن بر ترتیب واژه‌ها انجام داده است. وی اظهار می‌کند عامل اصلی تعیین آرایش خطی در دسترس بودن سازه است؛ یعنی سازه‌ای که دارای اطلاعات قدیمی و کهنه است در جایگاه قبل از فعل قرار می‌گیرد. پژوهشگرانی همچون رضایی و طیب (۱۳۸۵) و راسخ مهند و موسوی (۱۳۸۶) نیز با دیدگاه کاربرشناختی تأثیر ساخت اطلاعاتی را علت اصلی پسایندسازی می‌دانند و معتقدند سازه‌های پسایندشده دارای اطلاع کهنه هستند و اطلاع نو یا عناصر کانونی نمی‌توانند در جایگاه پس از فعل واقع شوند. درنهایت، لامبرچت^۱ (۱۹۹۴) و شفیع (۲۰۱۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که گروه‌های اسمی پسایندشده در زبان فارسی برخلاف زبان انگلیسی دارای اطلاعات قدیمی و کهنه هستند؛ درحالی‌که گروه حرف‌اضافه‌ای در زبان فارسی از لحاظ ساخت اطلاعاتی رفتاری مشابه سازه‌های پسایندشده در انگلیسی از خود نشان می‌دهند. باتوجه به چارچوب نظری نقشی به کاررفته در مقاله حاضر، معنی‌شناسی، عامل اصلی برای تعیین ترتیب سازه‌ها به جایگاه پس از فعل به دلیل درک سریع‌تر شنونده و در نتیجه آسانی انتقال پیام در نظر گرفته شده است و بیشتر دلایل کاربرشناختی و معنی‌شناسی به عنوان عوامل مؤثر بر فرایند پسایندسازی بررسی شده‌اند.

۴- روش‌شناسی پژوهش

باتوجه به اینکه پسایندسازی در زبان گفتاری و عامیانه اتفاق می‌افتد، برای بررسی این فرایند و عوامل تأثیرگذار بر آن، تحلیل داده‌های طبیعی از زبان عامیانه و گفتاری اهمیت بالایی دارد. پژوهش حاضر با تمرکز بر داده‌های طبیعی زبان کردی سورانی لهجه جافی انجام شده است. این داده‌های طبیعی از مجموعه قصه‌های فولکلور شهرستان روانسر و تابعه (احمدی، ۱۳۹۹) استخراج شده‌اند. قصه‌های فولکلور به صورت ثبت و ضبط شده موجود است. از آنجا که قصه‌های فولکلور از شاخه‌های ادبیات عامیانه است، داده‌های موجود در این قصه‌ها داده‌هایی از نوع زبان کردی گفتاری است.

پیکره گفتاری در این پژوهش مشتمل بر ۳۸۳۵ جمله استخراج شده از ۹۰ قصه فولکلور ثبت و ضبط شده به زبان کردی سورانی شهر روانسر است. با بررسی دقیق، جمله‌ها براساس فعل‌پایان بودن و فعل‌پایان نبودن در دو گروه جمله‌های نشان‌دار و بی‌نشان قرار گرفته‌اند. در این تقسیم‌بندی، تعداد جمله‌های نشان‌دار یعنی جمله‌هایی که در آن‌ها سازه‌ای از جایگاه پیش از فعل به جایگاه پس از فعل پسایند شده است، ۳۴۳۶ جمله بود؛ در مقابل، تعداد جمله‌های بی‌نشان که در آن‌ها همه سازه‌های تشکیل دهنده جمله در جایگاه اصلی خود قرار داشتند ۳۹۹ جمله تشخیص داده شد.

باتوجه به فراوان بودن جمله‌های نشان‌دار در مقایسه با جمله‌های بی‌نشان، نوع سازه‌های پسایندشده و نقش آن‌ها در این دسته از جمله‌ها مشخص شد. درنهایت، با بررسی آماری کل سازه‌های پسایندشده، ویژگی‌های زیر درباره نوع ساخت نحوی و نقش دستوری آن‌ها ارائه شده است.

جدول (۱). تعداد جمله‌های نشان‌دار و بی‌نشان

کل جمله‌ها (۹۰ قصه فولکلور)	جمله‌های نشان‌دار	جمله‌های بی‌نشان
۳۸۳۵	۳۴۳۶	۳۹۹

جدول (۲). تعداد گروه حرف‌اضافه‌ای و گروه اسمی (ساخت نحوی)

گروه حرف‌اضافه‌ای	گروه اسمی
۲۸۶۵	۵۷۱

جدول (۳). تعداد نقش‌های نحوی سازه‌های پسایندشده

قید مکان	مفعول غیرمستقیم	مسند	فاعل-مفعول مستقیم-قید زمان-قید کیفیت-قید مقدار
۱۶۷۰	۱۱۹۵	۳۵۰	۱۸۷

۵- یافته‌های پژوهش

در این پژوهش پیکره‌بنیاد با بررسی پیکره گفتاری استخراج شده از قصه‌های فولکلور، جمله‌ها در دو گروه نشان‌دار و بی‌نشان قرار گرفتند. پس از آن، نوع و نقش سازه‌های پسایندشده بررسی و تعداد و درصد وقوع سازه‌های پسایندشده محاسبه شد. در جدول زیر انواع سازه‌ها و درصد وقوع آن‌ها ارائه شده است.

جدول (۴). فراوانی سازه‌های پسایندشده و جمله‌های فعل‌پایان

ردیف	سازه‌ها	پسایندشده (درصد)	فعل‌پایان (درصد)
۱	قید مکان	۴۳/۶۷۶	۱۴/۳۹۳
۲	مفعول غیرمستقیم	۳۵/۱۶۰	۱۸/۶۹۶
۳	مسند	۶/۸۰۵	۲۸/۰۰۵
۴	مفعول مستقیم	۳/۳۳۷	۵۷/۸۶۱
۵	فاعل	۲/۰۳	۵۷/۵۲
۶	قید کیفیت	۱/۲۲۵	۵/۸۹۳
۷	قید زمان	۱/۰۶۹۱	۱۲/۸۰۳
۸	قید مقدار	۰/۴۱۷	۸/۰۰۵

باتوجه به نتایج به‌دست‌آمده از جدول بالا و بررسی دقیق سازه‌های پسایندشده و تعیین نوع و نقش آن‌ها سازه‌هایی از نوع گروه حرف‌اضافه‌ای در نقش قید مکان و مفعول غیرمستقیم بیشترین آمار پسایندسازی را داشتند. پس‌از آن، مسند با اختلاف زیادی در مرتبه سوم قرار گرفت. درصد جابه‌جایی سازه‌های مفعول مستقیم، فاعل، قید مقدار و قید کیفیت به جایگاه پس از فعل نسبت به سه سازه قبل بسیار اندک بود تا جایی که می‌توان آن‌ها را جزو موارد اتفاقی یا استثنا در نظر گرفت. در این پژوهش با بررسی عامل‌های مؤثر بر فرایند پسایندسازی مانند وزن دستوری، ساخت اطلاعی، معرفگی، نقش دستوری و مقوله نحوی و نوع فعل ربطی، سه عامل «ساخت اطلاعی»، «نقش دستوری» و «مقوله نحوی» به‌عنوان عامل‌های مؤثر بر فرایند پسایندسازی در زبان کردی سورانی لهجه جافی معرفی می‌شوند و دیگر عوامل بی‌تأثیر در نظر گرفته می‌شوند. با مقایسه تعداد جمله‌های نشان‌دار با جمله‌های بی‌نشان در زبان گفتاری و تحلیل و بررسی سازه‌های پسایندشده در این پیکره گفتاری حدود ۸۵ تا ۹۰ درصد سازه‌های پسایندشده از لحاظ مقوله نحوی گروه حرف‌اضافه‌ای و از لحاظ نقش دستوری مفعول غیرمستقیم و قید مکان هستند. نتیجه پژوهش حاضر درباره زبان کردی نتایج پژوهش‌های زیر را تأیید می‌کند.

باتوجه به نتیجه پژوهش وارد (۱۹۹۹) و وارد و برینر (۲۰۰۴) که سازه‌های پسایندشده در دو زبان انگلیسی و ایتالیایی از لحاظ گفتمانی و از لحاظ شنونده دارای اطلاعات جدید هستند، در زبان کردی مورد پژوهش نیز سازه‌های پسایندشده دارای اطلاعات نو هستند. واسو (۱۹۹۷) نیز یکی از عوامل دخیل در فرایند پسایندسازی در زبان انگلیسی را ساختار اطلاعی (مفروض قبل از نو) می‌داند. وی در دسترس بودن سازه یا سازه‌ای را که دارای اطلاعات مفروض و کهنه است، عامل اصلی تعیین آرایش خطی در نظر می‌گیرد. فراوانی تعداد جمله‌های نشان‌دار در مقایسه با جمله‌های بی‌نشان در پژوهش حاضر درباره زبان کردی نشان می‌دهد که تمایل گوینده به پسایندسازی سازه‌های بیانگر اطلاعات جدید یا نکره همچون قید مکان و مفعول غیرمستقیم به جایگاه پس از فعل است؛ زیرا این آرایش سازه، انتقال پیام و درک شنونده را آسان می‌کند و بی‌تمایلی سازه مفعول مستقیم و فاعل برای پسایندشدگی به دلیل داشتن و بیانگر بودن اطلاعات مفروض و کهنه است که با قرار گرفتن در جایگاه قبل از فعل باعث می‌شود هزینه کمتری برای پردازش اعمال شود.

۱. کوچکی قهوی	نه‌نیته	ناو نه‌ارابه
سنگ بزرگی را	می‌گذارد	داخل ارابه
مفعول مستقیم	فعل	قید مکان (گروه حرف‌اضافه‌ای)
۲. پهرده	نه‌داته	لا
پرده را	می‌زند	به کنار
مفعول مستقیم	فعل	مفعول غیرمستقیم (گروه حرف‌اضافه‌ای)
۳. نانمان	ناسه	نه‌وینه
نان را	گذاشتیم	در آنجا
مفعول مستقیم	فعل	قید مکان (گروه حرف‌اضافه‌ای)

همانند نتیجه پژوهش ماتراس و دیگران (۲۰۲۲) در زبان کردی، در پژوهش حاضر نیز سازه‌هایی همچون گروه حرف‌اضافه‌ای در نقش مفعول غیرمستقیم پسایند می‌شوند. این سازه‌ها از لحاظ معنایی بیانگر هدف و مقصد هستند. در پیوستار فرامر (۱۹۸۱) نیز مقصد، دارای بیشترین بسامد است و حدود ۸۰ درصد از سازه‌های پسایندشده را تشکیل می‌دهد. شایان ذکر است در پژوهش حاضر حدود ۸۵ تا ۹۰ درصد سازه‌های پسایندشده را سازه‌هایی با مفهوم مقصد تشکیل می‌دهند.

۴. کوپه	هاتگه	مال خوه‌یشمان
پسره	اومده	به خونه ما
فاعل	فعل	قید مکان (گروه حرف‌اضافه‌ای)
۵. پی‌اوه‌کان	ئه‌په‌رنه	ئه‌و وهر
مردها	می‌پزند	به آن طرف
فاعل	فعل	قید مکان (گروه حرف‌اضافه‌ای)
۶. خه‌وه‌کته	بیژه	بومان
خوابت را	بگو	برای ما
مفعول مستقیم	فعل	مفعول غیرمستقیم (گروه حرف‌اضافه‌ای)
۷. ئه‌و بیچ	گه‌ریاوه	وه جه‌هانا
او هم	گشته	در جهان
فاعل	فعل	قید مکان (گروه حرف‌اضافه‌ای)

نتیجه پژوهش حاضر، پژوهش شفيعی (۲۰۱۴) را تأیید می‌کند به این صورت که گروه حرف‌اضافه‌ای در زبان فارسی از لحاظ ساخت نحوی رفتاری مشابه سازه‌های پسایندشده در انگلیسی از خود نشان می‌دهد؛ یعنی از لحاظ ساخت اطلاعاتی بیانگر اطلاع نو هستند. از آنجاکه زبان کردی و فارسی هر دو از زبان‌های ایرانی هستند، انتظار می‌رود در بسیاری از فرایندهای نحوی رفتاری مشابه از خود نشان دهند. براساس پژوهش حسینی معصوم و اسلامی (۱۴۰۲) در زبان فارسی گروه حرف تعریف و گروه حرف‌اضافه‌ای بیشترین پسایندسازی را دارد؛ درحالی‌که در زبان کردی فقط گروه حرف‌اضافه‌ای بیشترین پسایندسازی را دارد.

۸. کورواسه‌که‌ی خوه‌ی	دا	پی
لباس خودش را	داد	به او
مفعول مستقیم	فعل	مفعول غیرمستقیم (گروه حرف‌اضافه‌ای)
۹. شه‌وئ دووشه و تر	دانیشه	لامان
یک شب دو شب دیگه	بنشین	پیش ما
قید زمان	فعل	مفعول غیرمستقیم (گروه حرف‌اضافه‌ای)
۱۰. سواقانتان	هاوردووه	بو من
استخوان را	آورده‌اید	برای من
مفعول مستقیم	فعل	مفعول غیرمستقیم (گروه حرف‌اضافه‌ای)

در مثال‌های (۱) تا (۱۰) که نمونه‌ای از داده‌های پیکره گفتاری زبان موردپژوهش است، سازه‌های پسایندشده از نوع گروه حرف‌اضافه‌ای در نقش مفعول غیرمستقیم و قید مکان هستند و همگی آن‌ها علاوه بر اینکه بیانگر اطلاع نو هستند، از لحاظ معنایی، هدف و مقصود را بیان می‌کنند.

یکی دیگر از عامل‌های مؤثر بر فرایند پسایندسازی در زبان کردی نوع فعل از لحاظ معنایی است؛ عامل معنی‌شناسی به عنوان عامل مؤثر بر این فرایند در این مورد بیشترین نمود را دارد. در جمله‌های اسنادی که به فعل ربطی ختم می‌شوند، آن دسته از افعال ربطی که

بیانگر معانی جنبش، حرکت، تغییر و تحول هستند و مفهوم تغییرپذیری از معنای ضمنی آن‌ها استنباط می‌شود، فرایند پسایندسازی در سازهٔ مسند اتفاق می‌افتد. برای نمونه، در جمله‌هایی با افعالی همچون «گشت»، «گردید» و «شود» که بیانگر معانی تغییر و حرکت هستند، پسایندسازی در سازهٔ مسند رخ می‌دهد.

۱۱. جانی	نه‌ویته	پاشا
جانی	می‌شود	پادشاه
مسندالیه (فاعل)	فعل ربطی	مسند
۱۲. هه‌ر چل کورکه‌ی	بووسه	کوچک
هر چهل پسرش	تبدیل شدند	به سنگ
مسندالیه (فاعل)	فعل ربطی	مسند
۱۳. تو	بویته	باعسی نازاد بوونی من
تو	شدی	باعث آزاد شدن من
مسندالیه (فاعل)	فعل ربطی	مسند
۱۴. کی	ئه یکا	ویه نان
کی	تبدیلش می‌کند	به نان
مسندالیه (فاعل)	فعل ربطی	مفعول غیرمستقیم

در مثال‌های بالا که همگی دارای فعل ربطی با معنای تبدیل شدن و تغییر یافتن هستند، سازهٔ مسند پسایند شده است. دربارهٔ فعل ربطی (بود) به دلیل بیانگر بودن مفهوم زمان گذشته احتمال رخداد هرگونه تغییر و تحول به صفر می‌رسد و غیرممکن می‌شود؛ درمقابل، فعل ربطی (است) یا (هست) بالینکه در معنای ظاهری آن‌ها نمی‌توان مفهوم تغییر و تحول و جنبش را استنباط کرد، به دلیل بیانگر بودن مفهوم زمان حال در صد احتمال رخداد تغییر و تحول را تا اندازه‌ای ممکن می‌سازد. بنابراین، با جمله‌های دارای فعل ربطی «است»، پسایندشدگی سازهٔ مسند مشاهده می‌شود.^۱

۱۵. که نیشک	ها	له ناوئوتا قیکا
دختر	هست	در داخل اتاق
مسندالیه	فعل ربطی	مسند (قید مکان)
۱۶. هام	له ئه م بیاوانه	در این بیابان
من هستم		
مسندالیه - فعل ربطی		مسند (قید مکان)

۱۷. پیایی	جفتی کهوش	ها	له پی
مردی	یک جفت کفش	هست	در پایش
مسندالیه	مفعول مستقیم	فعل ربطی	مسند (قید مکان)

در مثال‌های زیر با فعل ربطی (بود) پسایندشدگی رخ نداده است.

۱۸. یه ک نه‌فه‌ر	وه گه‌ردی	بی
یک نفر	همراهش	بود
مسندالیه	مسند	فعل ربطی

۱. به دلیل پیچیدگی و گستردگی موضوع، پژوهش‌های تکمیلی نیاز است.

۱۹. کوک و کوزاد	دوو برا	بین
کوک و کوزاد	دو برادر	بودند
مسندالیه	مسند	فعل ربطی
۲۰. پرووسه‌م	وه مدرسه	بی
رستم	در مدرسه	بود
مسندالیه	مسند (قید مکان)	فعل ربطی
۲۱. هه‌زهره‌ت‌علی	جووان	بوو
حضرت علی	جوان	بود
مسندالیه	مسند	فعل ربطی

باتوجه‌به نتیجه پژوهش حاضر دو عامل وزن دستوری و معرفگی را نمی‌توان به‌عنوان عوامل مؤثر بر فرایند پسایندسازی در نظر گرفت. این قضیه با نتیجه پژوهشگرانی همچون سهیلی اصفهانی (۱۹۷۶)، رضایی و طیب (۱۳۸۵)، راسخ مهند و موسوی (۱۳۸۶)، ایزدی و راسخ مهند (۱۴۰۱) و لامبرچت (۱۹۹۴) همسو نیست. در مثال‌های زیر علی‌رغم سنگین‌بودن سازه‌ها از لحاظ وزن دستوری، طول نسبی زیاد و معرفگی پسایندسازی اتفاق نیفتاده است.

۲۲. هه‌ر چی شه‌وکیانه	مه‌لوپچکه‌خوهی	ئه‌چیتته	به‌ر ده‌س بایه‌قوشه‌که
هر روز صبح	گنجشک خودش	می‌رود	جلو دست جغد
قید زمان	فاعل	فعل	قید مکان (گروه حرف‌اضافه‌ای)
۲۳. روژی له‌روژان،	پادشاه و داروده‌سه‌ی	ئه‌چن	بو‌راو
روزی روزگاری	پادشاه و دارودسته‌اش	می‌روند	به شکار
قید زمان	فاعل	فعل	قید مکان (گروه حرف‌اضافه‌ای)

در دو مثال (۲۲) و (۲۳) سازه قید مکان علی‌رغم طول نسبی زیاد و وزن دستوری سنگین پسایند نشده است. سازه فاعل نیز علی‌رغم وزن دستوری زیاد و معرفگی در مثال‌های بالا پسایند نشده است.

۲۴. له ناو ئه‌م هه‌سار خوه‌مانه	مه‌لوچیکه	هاتگه
داخل این حیاط خودمان	گنجشکی	آمده است
قید مکان	فاعل	فعل

در مثال (۲۴) قید مکان از لحاظ ساخت اطلاعاتی، بیانگر اطلاع مفروض و کهنه است؛ باوجوداین، مشخصه و طول نسبی زیاد، وزن دستوری سنگین و معرفگی به جایگاه پس از فعل پسایند نشده است.

۲۵. دوو قران له پووله‌که‌ت	در بیره
دو قران از پولت را	بیرون بیاور
مفعول مستقیم (گروه اسمی)	فعل

در مثال (۲۵)، سازه مفعول مستقیم علاوه‌بر معرفگی، از لحاظ وزن دستوری، سازه سنگین محسوب می‌شود؛ درحالی‌که پسایند نشده است.

۲۶. دلی نابی	له پووله‌که‌ی خوهی	بخو
دلش نمی‌آید	از پول خودش	بخورد
جمله	مفعول مستقیم (گروه حرف‌اضافه‌ای)	فعل

در مثال (۲۶)، گروه حرف‌اضافه‌ای در جایگاه قبل از فعل قرار گرفته است. این سازه علی‌رغم وزن دستوری سنگین، طول نسبی زیاد و معرفگی پسایند نشده است.

۲۷. ثه‌وانه ثیانِه گشتی	مهردم	دروسی نه‌کا
آن‌ها و این‌ها را همه	مردم	درست می‌کنند
مفعول مستقیم	فاعل	فعل

در مثال (۲۷)، دو سازه فاعل و مفعول مستقیم در جایگاه قبل از فعل قرار گرفته‌اند. مفعول مستقیم نیز علی‌رغم وزن دستوری سنگین، طول نسبی زیاد و معرفگی پسایند نشده است.

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

باتوجه به کاربرد و تکرار فراوان زبان گفتاری در زندگی روزمره گویشوران، می‌توان از پیکره استخراج‌شده از زبان گفتاری به‌عنوان موثق‌ترین و بهترین داده برای پژوهش‌های زبان‌شناسی استفاده کرد. با استناد به پژوهش‌های متعدد درباره فرایند پسایندشدگی در زبان فارسی و باتوجه به شباهت‌های ساختاری فراوان میان دو زبان کردی و فارسی به‌منزله زبان‌های ایرانی، بررسی این فرایند نحوی در زبان کردی الزامی بود. تعدادی از نتایج به‌دست‌آمده در این پژوهش با نتایج پژوهش‌های انجام‌شده همسو است و تعدادی دیگر با نتایج پیشین همسو نیست. در این پژوهش، معنی‌شناسی عاملی اصلی برای تعیین ترتیب سازه‌ها به جایگاه پس از فعل به‌دلیل درک سریع‌تر شنونده و در نتیجه آسانی در انتقال پیام به شمار می‌رود. همچنین در زبان کردی سازه گروه حرف‌اضافه‌ای در دو نقش مفعول غیرمستقیم و قید مکان بیشترین پسایندشدگی را دارد و از آنجاکه از لحاظ ساخت اطلاعاتی، بیانگر اطلاع نو است با حرکت به جایگاه پس از فعل درک شنونده و پردازش سریع‌تر پیام را آسان می‌کند. در جمله‌های اسنادی با افعال ربطی که بیانگر نوعی حرکت و تغییر و تحول هستند و به نقش معنایی هدف و مخاطب نیاز دارند، مسند نیز پسایند می‌شود. در این موارد نیز پسایندشدگی مسند به‌دلیل آسانی در پردازش و درک شنونده است. سازه‌های مفعول مستقیم و فاعل نیز به‌علت معرفگی و بیانگر بودن اطلاعات مفروض و کهنه پسایند نمی‌شوند. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که ترتیب ترجیحی خطی سازه‌ها در زبان کردی تحت‌تأثیر عامل‌های ساخت اطلاعاتی، مقوله نحوی سازه‌ها، نقش دستوری سازه‌ها و نوع فعل ربطی است. باتوجه به فراوانی آمار به‌دست‌آمده از جمله‌های نشان‌دار نسبت به جمله‌های بی‌نشان در این پژوهش می‌توان به این نتیجه نهایی رسید که در زبان کردی گفتاری گوینده برای پسایندسازی سازه‌های بیانگر اطلاع نو به جایگاه پس از فعل تمایل بیشتری دارد. به این ترتیب، پیام سریع‌تر و آسان‌تر به شنونده انتقال می‌یابد و برای شنونده فرایند درک پیام به سرعت صورت می‌گیرد.

منابع

آزموده، حسن؛ عموزاده، محمد؛ رضایی، والی (۱۳۹۶). بررسی جابه‌جایی بند موصولی در زبان فارسی امروز براساس دستور کلام. *زبان‌پژوهی*، ۹(۲۴)، ۵۹-۸۵.

احمدی، ایرج (۱۳۹۹). *جمع‌آوری ضبط و ثبت حکایت‌های فولکلور روانسر و تابعه*. سنجند: پژوهشکده کردستان‌شناسی.
ایزدی، الهام؛ راسخ مهند، محمد (۱۴۰۱). تأثیر وزن دستوری بر پسایندسازی در زبان فارسی. *جستارهای زبانی*، ۱۳(۲)، ۱۶۳-۱۸۷.
جانبخشی، مریم؛ گوهری، حبیب؛ عزیزی‌فر، اکبر؛ کریمی‌دوستان، غلامحسین (۱۳۹۸). بررسی ساخت اطلاع و ساخت نحوی سازه‌های پسایندشده در جملات ساده نشان‌دار فارسی (یک مطالعه پیکره‌محور). *پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی*، ۹(۱۸)، ۱۳۷-۱۵۱.
حسینی معصوم، سیدمحمد؛ اسلامی، ملیحه (۱۴۰۲). پسایندسازی: آزمونی برای شناسایی سازه‌های نحوی در فارسی. *زبان‌پژوهی (علوم انسانی)*، ۱۵(۴۶)، ۶۵-۸۳.

راسخ مهند، محمد؛ قیاسوند، مریم (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر پسایندسازی در زبان فارسی. *زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان*، ۵(۹)، ۳۷-۴۷.
راسخ مهند، محمد؛ موسوی، ندا (۱۳۸۶). پسایندسازی در زبان فارسی. به‌کوشش محمد دبیرمقدم، مصطفی عاصی، ارسلان گلغام و یحیی مدرسی، *مجموعه مقالات هفتمین همایش زبان‌شناسی ایران* (صص. ۴۹-۶۶). تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
رضایی، والی؛ طیب، محمدتقی. (۱۳۸۵). ساخت اطلاع و ترتیب سازه‌های جمله. *دستور*، ۲(۲)، ۳-۱۹.
عالایی، الهام؛ بی‌جن‌خان، محمد (۱۳۹۶). بررسی قواعد واژوایی زبان فارسی با خط فارسی. *نشریه پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی*، ۷(۱۴)، ۹۳-

علیزاده، علی؛ مولایی کوهبنابی، حامد؛ شریفی، شهلا (۱۳۹۵). مطالعه خروج بند موصولی در متن روایی زبان فارسی با رویکردی نقش‌گرا. *مجله زبان فارسی و گویش‌های ایرانی*، ۱(۱)، ۴۵-۷۰.

References

- Ahmadi, I. (2020). *Collecting, recording folk tales of Ravansar and its subordinates*. Sanandaj: Kurdistan Studies Institute. (In Persian)
- Alaei, E., & Bijankhan, M. (2017). Studying the relationship between Persian morphophonemic rules and the related transliteration rules. *Journal of Comparative Linguistics Research*, 7(14), 93–133. <https://doi.org/10.22084/rjhl.2017.7979.1459> (in Persian)
- Alizadeh, A., Molaei Koozbanabi, H., & Sharifi, SH. (2016). Relative clause extraposition in Persian narrative text with a functional approach. *Journal of Persian Language and Iranian Dialects*, 1(1), 45–70. (In Persian)
- Azmode, H., Amozade, M., & Rezaei, V. (2017). A study of relative clause extraposition in Persian based on discourse grammar. *ZABANPAZHUI (Journal of Language Research)*, 9(24), 59–85. <https://doi.org/10.22051/jlr.2016.2454> (in Persian)
- Faghiri, P., & Samvelian, P. (2014). Constituent ordering in Persian and the weight factor. In P. Christopher (Ed.), *Empirical issues in syntax and semantics* (pp. 215–232). Publisher: CNRS.
- Faghiri, P., & Samvelian, P. (2020). Word order preference and the effect of phrasal length in SOV languages: Evidence from sentence production in Persian. *Glossa: A Journal of General Linguistics*, 5(1), 86. doi: <https://doi.org/105334/gigl.1078>
- Frommer, P. R. (1981). *Post-verbal phenomena in colloquial Persian syntax*. Ph.D. Dissertation, University of Southern California.
- Hawkins, J. A. (1994). *A performance theory of order and constituency* (No. 73). Cambridge University Press.
- Hosseini Maasoum, S. M., & Eslami, M. (2023). Extraposition as a constituency test for syntactic structures in Persian. *ZABANPAZHUI (Journal of Language Research)*, 15(46), 65–83. <https://doi.org/10.22051/jlr.2022.39186.2140> (in Persian)
- Izadi, E., & Rasekh Mahand, M. (2022). The effect of grammatical weight on postposing in Persian. *Language Related Research*, 13(2), 163–187. URL: <http://lrr.modares.ac.ir/article-14-47265-fa.html> (in Persian)
- Janbakhshi, M., Gohari, H., Karimi Doostan, Gh., & Azizifar, A. (2020). Investigating the information structure and syntactic structure of post-posed constituents in Persian simple marked sentences (A corpus-based approach). *Journal of Comparative Linguistic Researches*, 9(18), 137–151. SID. <https://sid.ir/paper/237247/en> (in Persian)
- Kim, J. B., & Sells, P. (2007). *English syntax: An introduction* Center for the study of Language and Information: CSLI Publications.
- Lambrecht, K. (1994). *Information structure and sentence form*. Cambridge University Press: Cambridge.
- Matras, Y., Haig, G., & Öpengin, E. (Eds.). (2022). *Structural and typological variation in the dialects of Kurdish*. Springer Nature
- Radford, A. (2009). *Analyzing English sentences: A minimalist approach*. UK: Cambridge University Press.
- Rasekh Mahand, M., & Ghiyasvand, M. (2013). Motivating factors of postposing in Persian. *Journal of Linguistics & Khorasan Dialects*, 5(9), 27–47. <https://doi.org/10.22067/lj.v5i9.37335> (in Persian)
- Rasekh Mahand, M., & Mousavi, N. (2007). Postposing in Persian. In M. Dabir-Moghadam, M. Assi, A. Golfam, & Y. Modaresi (Eds.), *The proceedings of the seventh Iranian linguistics conference* (pp. 49–66). Tehran: Allame Tabatabaei University. (In Persian)
- Rezaei, V., & Tayeb, M. (2006). Information structure and sentence constituent's conditions. *Dastoor*, (2), 3–19. (In Persian)
- Shafiei, S. (2014). Postposing and Information Structure in English and Farsi/Persian. *Romanian Journal of English Studies*, 11(1), 48–55. <https://doi.org/10.2478/rjes-2014-0006>
- Soheili Isfahani, A. (1976). *Noun phrase complementation in Persian*. Ph.D. Dissertation in linguistics, University of Illinois at Urbana-Champaign.

- Ward, G. (1999). A comparison of postposed subjects in English and Italian. *Pragmatics and Beyond New Series*, 3–22.
- Ward, G., & Birner, B. (2004). Information structure and non-canonical syntax. In L. R. Horn & G. Ward (Eds.), *The handbook of pragmatics* (pp. 152–174). United Kingdom: Blackwell Publishing.
- Wasow, T. (1997). Remarks on grammatical weight. *Language Variation and Change*, 9(1), 81–105. <https://doi.org/10.1017/S0954394500001800>
- Yamashita, H., & Chang, F. (2001). “Long before short” preference in the production of a head-final language. *Cognition*, 81(2), B45–B55.

